

dobro razbrati (iz slik pa tudi bolj stežka) razlage celotnega stratigrafskega položaja na zemljišču, ki je bilo raziskano in ki naj mu v prvi vrsti velja pozornost. Kakor koli je to razumljivo, vendar avtor preprosto zaide v posploševanje stanja na celotni opazni obdonski vzpetini Römerberg. Kadar želimo uporabljati spoznanja celo za primerjave, res moramo vedeti, kako in kje so bile plasti "motene" (in v Linzu so bile tudi temeljito motene) od zgodnjega srednjega veka dalje. Da bomo vedeli, kaj mislim s tem ugovorom, mi ni takoj treba izreči fraze "Harrisova metoda", saj sodim h generaciji, ki je prepričana, da Harris ni ravno začetek in vrh sodobne arheologije. Dovolj je omeniti, da je že stara "duell-ska sola", razvita na Štalenskem vrhu /in pri nas v malo bolj odmaknjem času prakticirana morda v najbolj čisti obliki pri antični fazi Ptujskega gradu (Klemenc) in pri gradu v Ajdovščini (Petru, Svobljak)/, vse to zahtevala. Šele ko je to predstavljeno, preidemo lahko na predstavitev spoznavnih celot in to predstavitev je kolega Ruprechtsberger po mojem mnenju zadovoljivo opravil. Zaključenih arheoloških celot je bilo na obravnavanem zemljišču malo.

Zato v knjigi tudi ovrednotenje gradiva ni dovolj tesno povezano s terenskimi dejstvi. Podrobne najdiščne okoliščine so, nedvomno pravilno, navedene v katalogu gradiva le tedaj, ko predmet izvira iz zaključnega sklopa, toda celoto takega sklopa si je iz objave vendarle težko poiskati. Pomembne so tehnološke in naravoslovne analize, pa tudi analiza arheološkega gradiva na podlagi analogij iz Linza in iz drugih delov imperija je skrbno narejena. Vendar pa tudi pri tem pogrešam izrazitejši poudarek na dejstvu, da /in če/ so predmet našli v zaključnem arheološkem sklopu. Nekaj predmetov je vendarle dodatno datiranih in opredeljenih prav na podlagi arheološkega stanja na najdišču.

Pogrešam tudi jasne trditve, ali je gradivo, ki ga avtor predstavlja, hkrati tudi osnova za količinske analize, ali pa je zbral morda le spoznavno in opredelljivo gradivo.

Vse naštetje pomanjkljivosti se mi zdijo še toliko bolj pomembne, ker avtor v sklepih skrbno interpretira dogajanja na kraju, kjer je izkopaval. Dokazuje nam, da smo na pobočju, kjer so stale stavbe le malokdaj, npr. v poznolatskem času, ko je bila naselbina na višje ležečem temenu velika, ali da je gradivo, ki sodi v rimski čas, predvsem z ravninji zemljišča in nasipnanji razvlečen odpadki iz naselja. Ni vzroka, da bi mu ne verjeli, žal nam pa ne ponuja dovolj dokazov za ta domišljeni sklep.

Objavljanje rezultatov z izkopavanj je nasploh v krizi in katalogi gradiv, nepogrešljivi po eni strani, po drugi strani zaradi obsega vse teže ponujajo dovolj podatkov. Monografske serije v stilu Ostije, Angere, Kartagine ostajajo nedokončane in številčno omejene. Prav zato menim, da moramo s pozornostjo do vseh dejstev, saj so vsa relevantna, s premošljenim nizanem in urejenim podajanjem teh dejstev ter z boljšo povezavo besede in slike ponuditi v objavah kar največ takoj. Edino take obdelave morejo biti tudi dobre osnove za računalniške programe, ki /in ko/ bodo mogli nadomestiti del obsega publikacij.

Iva MIKL CURK

**Werner Zanier:** *Das römische Kastell Ellingen.* Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Limesforschungen 23. Von Zabern, Mainz am Rhein 1992. S prispevki Angele von den Driesch, Corinne Liesau in Petra Schröterja. 343 strani, 75 slik, 105 tabel, 1 priloga.

Kastel Ellingen leži ob retijskem limesu, v bližini kastela Weißenburg. V osemdestih letih je bil kastel Ellingen skoraj v celoti moderno izkopen. Pričujoča monografija izčrpno predstavlja rezultate raziskovanj in je avtorjevo doktorsko delo na univerzi v Münchnu.

Med leti 115 in 125 je bil postavljen lesen kastel. Njegovo gradnjo lahko povežemo z ureditvijo retijskega limesa na začetku Hadrijanovega časa. V delu kastela so vidne določene prizidave iz sredine 2. st. Notranja arhitektura je bila skromna: barake za moštvo in delavnice, v katerih so verjetno predelovali bron, železo in kosti. Ni jasno, kakšna enota je

imela sedež v kastelu. Drugo obdobje, katerega začetek je datiran z gradbenim napisom in z dendrokronološkimi podatki v leto 182, se je začelo s temeljito prizidavo. Kastel je dobil kamnite stavbe in kamnito obzidje. Notranja arhitektura se je popolnoma spremenila. V sredini je bilo svetišče za insignije. Poleg barak za moštvo najdemo tudi skladišče, *horrea*. Zanier domneva po arhitekturnih ostankih, da je bil v kastelu prostor za posadko okoli 250 mož in da je verjetno šlo za oddelek *pedites singulares*. Prezidava kastela in ustanovitev takšnih enot v Reciji je bila verjetno povezana z preureditvijo province in vojske v obdobju markomanskih vojn. Videti je, da takratni boji niso neposredno prizadeli kastela. Utrdba je bila opuščena enkrat v prvi polovici 3. st.

Rezultati raziskovanj so predstavljeni s temeljitimi opisi in interpretacijami gradbenih ostankov: utrdbe, stavb v notranjosti, poti ter vodnjakov. Med drobnimi najdbami, ki so analizirane tudi glede na razporeditev po najdišču, so najpomembnejši novci, fibule, tera sigilata, druga keramika, orožje, pivski rog in geme. Sledijo zaključki, pomembni predvsem za vojaško zgodovino. Prispevki soavtorjev so posvečeni živalskim in človeškim kostem.

Jana HORVAT

**Supplementa Italica.** Nuova serie, 6 (Unione accademica nazionale). Edizioni Quasar, Roma 1990. 228 str. s fotografijami.

Šesti zvezek serije, o kateri smo pisali že v zadnjih dveh številkih *Arh. vest.*, nas vodi od Setije v 1. italjski regiji (Latium et Campania), prek Cingula v 5. regiji (Picenum), Kamerina v 6. regiji (Umbria), doline zgornjega Tanara v 9. regiji (Liguria) do Tridenta in dežele plemena Anavov v 10. regiji (Histria et Venetia). Napiše iz Setije (zdaj Sezze Romano) objavlja Rita Volpe. Ime mesta, katerega prostor je bil naseljen od paleolitika dalje, naj bi bilo etruščanskega izvora, latinska kolonija v njem je bila osnovana že 382 pr. Kr., po koncu zavezniške vojne pa je postalo municipij. Najzanimivejši med 17 novimi napisi je gotovo gradbeni napis iz druge polovice 3. oz. prve polovice 2. stoletja, na katerem je omenjen konzul (v arhaiski obliki *consol*) [Post]umius Albi[nus]. Osebe žal ni mogoče identificirati z nobenim doslej znanim konzulom. Od ostalih 16 napisov nekateri dokumentirajo mestne funkcionarje, od četverice mestnih upravnikov s sodnim polnomočjem (*quattuorviri i.d.*) do avgustalov. Eden od slednjih je pripadal družini Barbijev, ki je igrala pomembno vlogo v severni Italiji in v sosednjih panonsko-noriških mestih.

Napiše Cingula (zdaj Cingoli) objavlja G. Paci. Mestece je bilo, kot dokazuje zgodnjerepublikanski napis, na katerem sta omenjena magistra, prejcone organizirano kot rimski *vicus*. Iz Cicerona izhaja, da je bilo mesto, iz katerega je izviral Tit Labien (Cezarjev legat v galskih vojnah in pozneje njegov nasprotnik), verjetno del regije, organizirane kot prefektura - od tod verjetno anomalija, da sta ga upravljala duovira kljub temu, da je pozneje postalo rimski municipij. Novih napisov je le šest, od katerih je zanimiv nagrobni napis nekega Publija Statija Optata, ki je bil v Rimu pisar (*scriba*) kurulskih edilov. Funkcija je bila dovolj ugledna in očitno si je Optat pri Cingulu kupil posestvo.

Napiše iz umbrijskega Kamerina (zdaj Camerino) objavlja Silvia Maria Marengo. Mesto je bilo konec 4. stoletja z Rimom v zavezništvu, za časa imperija pa municipij. 11 novih napisov prinaša predvsem novosti s področja onomastike, saj dokumentirajo doslej v mestu še neznan družine, kot npr. *Barrii, Barullii, Tiuleni, Veillii, Ofellii*.

Upravno središče zgornjega dela doline Tanara je bilo neke blizu današnjega Mombasiglia, kjer je bil najden napis z omembo enega od *quattuorviri*, kar pomeni, da je bil v bližini rimski municipij. Celotna dolina je še dolgo ohranila konzervativni pastoralno-gozdarski značaj, kar dokazujejo ne nazadnje tudi ostanki predrimске onomastike (*Alebonus, Bitiro, Tessella, Veltona*). 21 novih napisov iz te regije prinaša avtorica Cresci Marrone.

Sledi 41 novih napisov iz Tridenta (zdaj Trento), ki jih objavlja A. Buonopane. Avtor v zgodovinskem uvodu oriše